

має бути зосереджена на зростання обсягів виробництва при дотриманні принципів екологічності; пасивна стратегія – на збереженні обсягів виробництва, які б забезпечували точку безбитковості. Такий аналіз можна продовжувати, але розмежування активних та пасивних стратегій є важливим для фермерських господарств з метою розуміння їх перспективних цілей діяльності та місця на ринку.

#### Література:

1. Гудзь О.І. Стратегія розвитку підприємства: сутність та класифікація. *Економічний журнал Мукачівського державного університету*. 2018. № 18. С. 346-352.
2. Давидов Г.М., Малахова В.М. та ін. Стратегічний аналіз : навч. посібник. К.: Знання, 2011. 389 с.
3. Кононова І.В. Класифікація стратегій розвитку соціально-економічних систем. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2017. Вип. 12. Ч. 1. С. 167-171.
4. Савка М.В. Організаційно-економічне обґрунтування розвитку фермерських господарств у регіоні дис... канд. екон. наук : 051 / Львівський національний аграрний університет. 2020. 243 с.

УДК 330.55

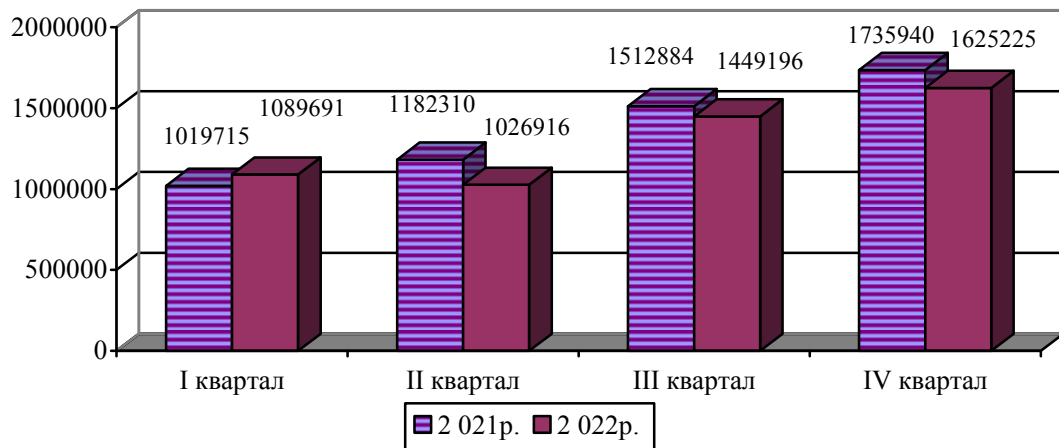
*Лисенко Алла*

кандидат економічних наук, доцент  
доцент кафедри аудиту, обліку та оподаткування  
Центральноукраїнський національний технічний університет  
м. Кропивницький, Україна

### ВАЛОВИЙ ВНУТРІШНІЙ ПРОДУКТ ЯК ОБ'ЄКТ ЕКОНОМІКО-СТАТИСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

У сукупності об'єктів економіко-статистичних досліджень важливе значення відіграє Валовий внутрішній продукт (ВВП) - «макроекономічний показник, який характеризує ринкову вартість усіх кінцевих товарів і послуг, вироблених за рік усіма галузями економіки на території держави, для споживання, експорту та накопичення, незалежно від національної приналежності робочої сили та використання факторів виробництва» [3, с. 26]. Коли частка ВВП, яка перерозподіляється через державний бюджет на соціальні заходи та програми перевищує 30 %, формуються різні види соціально орієнтованої економіки, однак економіка України ще до початку війни не була соціально орієнтованою [1, с. 223].

На сучасному етапі розвитку, який значно ускладнюється умовами воєнного стану, в країні спостерігається зменшення обсягу ВВП з 5450849 млн. грн. у 2021 р. до 5191028 млн. грн. у 2022 р. Негативні тенденції у зміні ВВП відслідковувалися починаючи з II кварталу 2022 р. (рис. 1).



**Рисунок 1** – Динаміка обсягів ВВП України у I-IV кварталах 2021-2022 рр.  
у фактичних цінах, млн. грн.

*Джерело: побудовано автором на підставі [2]*

Слід зазначити, що при розрахунку ВВП усіма країнами-учасницями програми міжнародних зіставлень ООН застосовується єдина методика. При здійсненні міжнародних порівнянь обсяг ВВП перераховується у долари США за середнім валютним курсом.

ВВП розраховують поквартально та щорічно. При проведенні внутрішнього аналізу застосовують номінальний ВВП, визначений у фактичних цінах поточного звітного періоду, та реальний ВВП, виражений у цінах базисного періоду. Таким чином, реальний ВВП визначається з урахуванням зміни фізичного обсягу виробництва за виключенням впливу зростання цін. У 2022 р. реальний обсяг ВВП в Україні визначався у цінах 2016 р.

Для перерахунку обсягу ВВП у ціни базисного періоду необхідно поділити обсяг ВВП у цінах поточного періоду на індекс-дефлятор ВВП. При розрахунку індекса-дефлятора ВВП слід враховувати деякі особливості, а саме:

- повинні застосовуватися ідентичні алгоритми у процесі здійснення розрахунку;
- до розрахунку повинні залучатися не лише товари, а й послуги;
- від загальної вартості товарів та послуг слід віднімати вартість імпорту;
- до розрахунку доцільно залучати виключно ті ціни, які були зафіксовані в конкретний період;
- за дефлятором не можна точно визначити рівень інфляції (у подальшому він може бути переглянутий та уточнений).

Визначення індекса-дефлятора є завданням Державної служби статистики України.

З урахуванням нейтралізації впливу цінового чинника, досліджуємо зміну обсягів ВВП за 2022 р. у постійних цінах 2016 р. у % до відповідного кварталу 2021 р. (рис. 2).

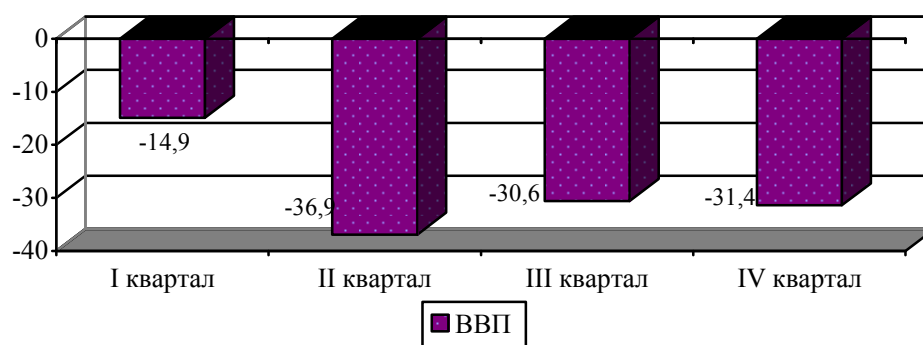


Рисунок 2 – Зміна обсягів ВВП за 2022 р. у постійних цінах 2016 р.,  
% до відповідного кварталу 2021 р.  
Джерело: побудовано автором на підставі [2]

При розрахунку обсягу ВВП використовують три методи:

- виробничий метод (додавання валової доданої вартості, яка являє собою різницю між вартістю продукції та проміжним споживанням, є сумарним обсягом доданої вартості, що створюється в економіці за певний період);
- розподільчий, або дохідний метод (сукупність доходів домогосподарств, які у подальшому будуть витрачені на споживання);
- метод кінцевого використання, або витратний метод (сума витрат усіх секторів економіки: витрат на споживання, інвестиційних витрат, державних витрат та чистого експорту (різниці між експортом та імпортом)).

Усі зазначені методи розрахунку ВВП базуються на моделі економічного кругообігу, у відповідності з якою сумарні витрати урівноважуються з сумарними доходами.

Зміну складових, які у 2022 р. формували загальний обсяг ВВП за виробничим методом, відображено в таблиці 1.

**Таблиця 1** – Зміна складових, які формують ВВП за виробничим методом, 2022 р. у цінах 2016 р. (% до відповідного кварталу 2021 р.)

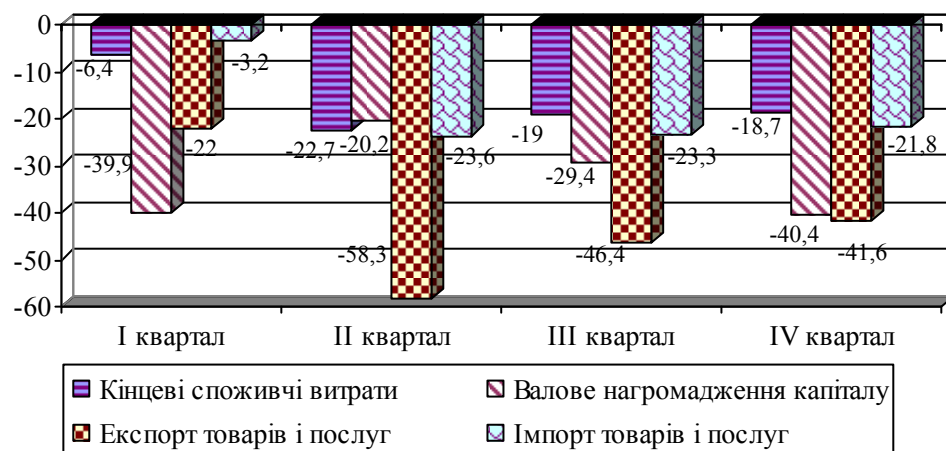
Складові ВВП (за виробничим методом)	I квартал	II квартал	III квартал	IV квартал
Сільське, лісове та рибне господарство	-8,3	-20,7	-31,4	-29,1
Добувна промисловість та розроблення кар'єрів	-13,2	-35,7	-38,4	-39,7
Переробна промисловість	-27,7	-50,9	-45,1	-46,3
Постачання електроенергії, газу, пари, кондиційованого повітря	-16,9	-36,1	-37,2	-40,7
Водопостачання, каналізація, поводження з відходами	-15,1	-39,9	-32,6	-16,9
Будівництво	-38,2	-77,3	-70,8	-67,3
Оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів та мотоциклів	-13,3	-39,6	-33,7	-33,7
Транспорт, складське господарство, поштова та	-17,6	-55,1	-50,5	-49,8

Складові ВВП (за виробничим методом)	I квартал	II квартал	III квартал	IV квартал
кур'єрська діяльність				
Тимчасове розміщування та організація харчування	-17,5	-54,2	-45,8	-42,9
Інформація та телекомунікації	-4,2	-28,0	-15,3	-14,3
Фінансова та страхова діяльність	-4,8	-20,0	-27,7	-10,8
Операції з нерухомим майном	-16,1	-52,5	-35,1	-32,3
Професійна, наукова та технічна діяльність	-21,7	-58,5	-49,9	-50,9
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	-27,2	-62,2	-51,5	-51,3
Державне управління, обов'язкове соціальне страхування	2,4	36,8	60,3	42,4
Освіта	-3,4	-22,6	-3,5	-13,9
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	-5,8	-22,4	-16,3	-23,4
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	-16,2	-35,9	-39,6	-38,8
Надання інших видів послуг	-11,4	-41,0	-37,2	-33,8
Податки на продукти	-20,5	-45,1	-38,1	-39,5
Субсидії на продукти	-11,6	-29,0	-28,5	-25,9

Джерело: [2]

Так, у 2022 р. у порівнянні з 2021 р. у поквартальному розрізі спостерігалось зниження за всіма складовими, що формували реальний ВВП за виробничим методом, окрім сфери державного управління та обов'язкового соціального страхування.

Динаміку змін складових, які у 2022 р. формували реальний ВВП за методом кінцевого використання, у поквартальному розрізі відображено на рис. 3.



**Рисунок 3** – Зміна складових, які формують ВВП за методом кінцевого використання, 2022 р. в цінах 2016 р. (% до відповідного кварталу 2021 р.).

Джерело: побудовано автором на підставі [2]

Аналізуючи обсяги та структуру ВВП за методом кінцевого використання можна дослідити динаміку експорту та імпорту товарів та послуг. Як видно з рис. 3, у 2022 р. експорт товарів та послуг знижувався більш швидкими темпами порівняно зі зниженням імпорту.

Отже, ВВП слугує основою для розрахунку таких важливих макроекономічних показників, як необхідна для обігу маса грошей, рівень бюджетного дефіциту, частка податків у ВВП, рівень державного зовнішнього боргу, експортна та імпортна квоти тощо. Тому нарощування обсягу ВВП, як ключового показника в Системі національних рахунків, є важливим завданням та необхідною умовою економічного зростання.

#### Література:

1. Лисенко А. М. Сучасні напрями соціально-економічних досліджень. *Модернізація економіки : сучасні реалії, прогностичні сценарії та перспективи розвитку: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (27-28 квітня 2023 р., м. Херсон – м. Хмельницький)*. Херсон: Вид.-во ФОП Вишемирський В.С., 2023. С. 222-224.
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>. (дата звернення: 20.11.2023).
3. Сидорова А.В., Біленко Д.В., Буркіна Н.В. Бізнес-аналітика : навчально-методичний посібник. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса. 2019. 104 с.

УДК 657

*Лугова Марина*

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти

*Ткаль Ярміла*

кандидат економічних наук, доцент

доцент кафедри обліку та оподаткування

Сумський національний аграрний університет

м. Суми, Україна

### ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ СУБ'ЄКТАМИ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Відповідно до п. 7 НП(С)БО10 «Дебіторська заборгованість», «поточна дебіторська заборгованість, яка є фінансовим активом (крім придбаної заборгованості та заборгованості, призначеної для продажу), включається до підсумку балансу за чистою реалізаційною вартістю. Для визначення чистої реалізаційної вартості на дату балансу обчислюється величина резерву сумнівних боргів». Аналіз вищенаведеної норми національного стандарту дозволяє зробити висновок, що фактично стандарт містить критерії виокремлення (виділення) видів дебіторської заборгованості, щодо яких можливе формування резерву сумнівних боргів, проте конкретний перелік за їх видами не наведено.

Так, до таких критеріїв віднесено: очікуваний строк погашення